

Štebja mak četrtlet in
velja s polnino vred ali
v Mariboru s pošiljenjem
na dom za celo leto 25 din.,
pol leta 12-50 din., četrt leta
4-50 din. Izven Jugoslavije
46 din. Naročnina se pošlje
na upravištvu "Sloven-
skega Gospodarja" v Ma-
riboru, Koroska cesta 5.
Lah se dopolniti do od-
povedi. Naročnina se pla-
čuje v naprej.
Telefon Interurban št. 113.

Posamezna številka stane 1 din.

Poštnina plačana v gotovini.

Uredništvo je v Mariboru,
Koroska cesta št. 5. Roko-
pisi se ne vračajo. Upravi-
ništvo sprejema naročila,
inserate in reklamacije.
Cena inseratom po dogo-
voru. Za večkratne oglase
primeren popust. Nezapri-
te reklamacije so poštnine
proste.
Čekovni račun poštnega
urada Ljubljana št. 10.603.
Telefon Interurban št. 113.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

53. številka

MARIBOR, dne 20. decembra 1923.

57. letnik.

Brez miru.

Božič je praznik miru. «Mir ljudem na zemlji!» — veli njegova sveta, večno lepa pesem. Mir vam oznanja, mir si sami želimo, a temne sile so na delu, ki nas od-
vajajo od njega ter nas ogrožajo z neredom, nasiljem, krivico in celo z nevarnostjo ponovnega človeškega po-
kolja.

Evropa brez miru.

Pod tem naslovom je spisal bivši pred- in povojni italijanski državnik in politik Nitti knjigo, ki doka-
zuje, da je v Evropi vse polno netiva za nove strašne
zločine nad človeštvom. Njemu so se pridružili s svo-
jimi deli in dokazi še drugi evropski učenjaki, poli-
tiki in pisatelji. Evropa je brez miru! Dolgoletno vojno
je končala s pogodbami in dogovori, nekaj držav je
razpadlo, druge so nastale, eno se je odpravilo, drugo
preuredilo, temelji za trajni mir se pa le niso našli. —
Troni so se podirali, krone so padale, pravih ljudovlad
z odločevanjem širokih narodnih slojev je pa bore ma-
lo nastalo. Uglednega in zaslužnega Nittija, ki je orisal
današnjo Evropo, preganjajo vladajoči italijanski fa-
šisti s kamenjem in po ječah evropskih držav trpi vse
polno poštenih in značajnih ljudi, ki so se iskreno zav-
zemali za mir in spravljivost ter možato nastopili proti
vojnohujskajoči politiki.

Pred vojno je bil višek politične modrosti tako-
zvano «ravnotežje» v Evropi. Vsaka država je skrbela,
da doseže isto moč in silo kot njeni sosedji in če se je
osnovala kaka zveza, se je njej takoj postavila nasproti
druga, kot protiutež. Povojna doba nam je prinesla
podpisane pogodbe in lepe izjave o miru, v resnici je
pa ostalo vse pri starem in kakor poprej tako se tudi se
daj išče in postavlja «ravnotežje».

Ker sta Nemčija in Rusija izločeni iz evropskih
državnih zborov in svetov, je zato vedno večje tekmo-
vanje med Francijo in Anglijo za vodilno mesto evrop-
ske politike. Francija ima okrog sebe države male an-
tante, Angliji pa sledijo neutralne ali neodvisne drža-
ve in potem je še Italija stopila v posebno zvezo s Spa-
nijo, da varuje in zavaruje zlasti napram Franciji svo-
je interese na Sredozemskem morju. Razmerje med si-
lami je napeto in nevarnost novih vojn je velika. Tajne
pogodbe za obrambo in tudi za napade se sklepajo, ka-
kor poprej in to je mogoče samo vsled tega, ker ne od-
ločuje ljudstvo, ki je proti vsaki vojni ter hoče po silno
bridkih izkušnjah obdržati mir za vsako ceno, temveč
velika manjšina protiljudskih oblastnikov, ki so že in
bi še radi gonili narod iz blagodejnega miru v ogenj in
nesrečo.

Kje je naš mir?

V Evropi brez miru se pa posebno bridko občuti
pomanjkanje miru kot največje človeške sreče v naši

državi. Neki beograjski list je takole označil položaj v
naši državi: Proti dvem monarhijam (nemški in avstro-
ogrski) smo se borili in dobili smo kraljevino Srbov,
Hrvatov in Slovencev. V tej kraljevini živimo sedaj v
znamenju posebnega trojstva. Srbe, Hrvate, in Slovence
vladajo srbski radikali, Turki in Nemci. Proti tej tro-
jici so vstali Hrvati, Slovenci in prebivalci Bosne, da si
izvojujejo svoje pravice. Proti vladi je sicer tudi druga
trojica: demokrati, zemljoradniki in socialisti, a ne
radi naroda in njegovih pravic, temveč samo radi tega,
ker niso na vladi. Proti zvezi Hrvatov, Slovencev in
Bosancev se vlada upira na trojstvo puške, sablje in
generalske «bele roke». K trojicam spada tudi amen,
tega bo pa izrekel narod, ko bo enkrat izgnal vse, kar
danes še izkorišča in tlačí našo državo.

Naš narod do vlade ne more imeti nobenega zau-
panja, ker je vse njeno delovanje naperjeno proti nje-
vici in zahtevam slovenskega naroda in proti nje-
govim kulturnim in socialnim načelom. Vlado zastopa
samo srbsko-gospodski kapitalizem, ki tudi srbske kme-
te in delavce izrablja. Ta politika traja že od leta 1921
dalje, kadar je bila sprejeta centralistična ustava. To
protiljudsko politiko pa olepšujejo z besedičenjem o
narodnem edinstvu in o ureditvi države. To besedičenje
ni samo lažljivo, ampak tudi nevarno, ker ovira ideje
sporazuma med Slovenci, Hrvati in Srbi. Plod te po-
litike je splošno nezadovoljstvo in kjer je to, tam ne
more biti govora o ureditvi. Prvi razlog nezadovoljstva
je, da država ni pravično urejena. Mi imamo pač usta-
vo, toda ta ustava je sklenjena proti volji Hrvatov in
Slovencev. Po tej ustavi so Slovenci in Hrvati brez
pravic in povrh se nam nalaga še celo vrsto dolžnosti,
ki nas ovirajo v našem razvoju. Država bo močna in
urejena še le tedaj, ko pride do sporazuma med Srbi,
Hrvati in Slovenci. Drugi vzrok nezadovoljstva je
ogromna korupcija — umazane goljufije in kupčije in
pa zelo slaba, neredna uprava. Tako smo mi tudi na
znotraj daleč od potrebnega miru.

Ogroženje miru na zunanji izhaja v glavnem iz po-
ložitve nemirne Evrope, katere krivda na tem nosi tudi
naša vlada. Ona nam napram Franciji ne vodi v zavez-
ništvo, temveč v navadno podložništvo, glede odnoša-
jev napram Rusiji posluša rajši klativiteze in brezdo-
movince nekdanjega ruskega carstva, kakor pa glas na-
roda in razuma, ki kaže in veleva, kako dobri in ko-
ristni bi bili za nas odnosi z Rusijo, tudi s sosedji ne
zna urediti poveljnih odnosov in končno smo v ved-
ni nevarnosti, da nesemo glave na prodaj po tujih
željah in za tuji dobiček.

Pomanjkanje miru doma je v polnem obsegu kriv-
da vlade. Notranji mir državi bo mogel dati le oni, ki bo
izpeljal ustavni sporazum med Srbi, Hrvati in Slovenci.
Vlada tega neče in da pokaže še posebno svoje razpolo-
ženje proti miru, je sedaj pred prazniki predložila skup-
ščini samo zakon o 300 milijonskem posojilu za orožje

ter je potem zopet odgodila. Najprej orožje, potem praz-
nikovanje! — To je krut zasmeh svetega praznika miru
in beograjski vladni mogotci, ki si vse to v svoji oholo-
sti in samovolji dovoljujejo, naj tudi žanjejo, kar so
sejali. Kdor zavrača in zasmehuje mir, naj ima boj in
naše ljudstvo se skozi in skozi zaveda, da se da pridobiti
mir le z neustrašenim bojem proti sedanjí vladni po-
litiki.

Brez dobre volje ni miru.

Božič v letu 1923 je šesti od ujedinjenja sem. Ko-
lika razlika med božičnimi prazniki leta 1918 in letos.
Prvi Božič v naši novi državi je bil poln navdušenja,
bratstva, ljubezni in hvaležnosti, da je zakrilati nad
nami angel miru. Leta 1918 so veljale tudi za nas Slo-
vence mir oznanjajoče besede iz betlehemskih livad:
mir ljudem na zemlji, ki so dobre volje in dobra volja
je bila pri nas vseh od najnižjih do najvišjih. A ta mir,
po katerem smo tako koprnili za časa svetovne vojne,
katerega smo vendar dosegli leta 1918, kako hitro je
izginil in danes ga pogrešamo povsod in to baš radi te-
ga, ker vedno bolj gineva predpogoj miru — dobra
volja. Dobra volja je začela pri nas izginjati ter kopniti
od zgoraj navzdol in to ginevanje dobre volje na naj-
višjih mestih nam uničuje bratski mir v naši državi.

Poglejmo samo površno v vrste glavnega stanu v
naši državi. — kmetkega. Bomo li morda zapazili mir
in zadovolje v preprosti kmetški duši? Ne, ampak raz-
dvojenost in občno nezadovoljnost. A temu ni kriv
kmet, ampak oni, ki ga vladajo in mu zapovedujejo ta-
ko, da so zasadili v kmetško srce mesto miru, razdvo-
jenosti in nezadovolje. Kmet bi moral biti po petih letih
obstoja naše agrarne države najmirnejši, a je ravno
nasprotno res in to baš radi pomanjkanja dobre volje
na odgovornih — vladnih mestih. Naš kmet že več nego
pet let prosi vlado potom svojih zastopnikov, naj po-
kažejo vsaj nekaj dobre volje, a vse prošnje, vsi opo-
mini ter svarila so bilo doslej zaman! In baš radi tega,
ker so srca vladnih mož postala že nekaj let sem po-
polnoma zakrknjena glede ljudskih želj ter potreb, ker
ni na najvišjih mestih prav nobene dobre volje, da se
odpomore težnjam naroda, radi tega tudi ni v srcu
ubogega kmetkega trpina več miru, ampak jeza, ne-
volja in srd na one, ki mesto miru in utrditve tako le-
po zasejane bratske ljubezni, gojijo radi trdovratnega
pomanjkanja dobre volje nemir, nevoljo — da, sovra-
štvo v srcih ljudskih mas.

Torej že v podlagi naše agrarne države — kmet-
skem stanu ni več miru in to po krivdi od zgoraj. Ve-
liko bolj žalostno kot pri kmetu izgleda glede miru pri
drugih stanovih.

Uradnik, ki bi naj v prvi vrsti utrjeval mir med
ljudskimi masami, je danes lačen, raztrgan in še le

si ogledoval slike in kipe, postajal in se oziral za njim,
ki je plaho sameval kje v kakem kotu.

Če bi ga spoznali, kaj bo potem —?

Alešu se je zdelo, da mu je z ognjenimi črkami na
celu zapisano: «Goljuf, ki si varal domovino, varal po-
štene ljudi!» —

Orgle so zapele, v tužnih, srce in mozeg pretresujo-
čih akordih so žalovale, vsa cerkev se je zdelala da se je
zagnila v tugo in ihtenje. In nato je zapel pevski zbor
žalostinko.

Alešu je šinila pametna misel v glavo.

Na kor bo šel, tam gotovo ni nikogar, ki bi ga poznal.
In povrh bo imel lep razgled po cerkvi.

Poiskal je stopnice. Vrata so bila polodprta, nihče
ga ni zadrževal. —

Organist, pevci, pevovodja, vsi so bili tako vneto
zagljobljeni v svojo žalostinko, da se niso zmenili za
plahega neznanca, ki se pojavil izza orgel, po prstih le-
zel k ograji, se stisnil k steni in nepremično gledal doli
v cerkev.

Žalostinka je izzvenela v rahle, nežne, komaj sliš-
ne akorde. Zdelo se je, da plava duša ranjkega proti
sinjim nebeskim višavam — Orgle so povzele zadnje
glasove pevcev, glasovi so naraščali, močnejše in silnejše
je donela pesem žalosti in tuge in končno je izbruhnila
na dan vsa bol in vsa brezupnost nad bridko izgubo,
orgle so grmele in bučale in kakor viharno morje butale
na ušesa.

Aleša je pretreslo do dna duše. Zelo dovzeten je bil
za glasbo, ves zamaknjen je poslušal in prestrašen se je
zgenil, ko so silni glasovi utihnili kakor bi jih bilo po-
goltnilo gluho brezdnost.

In šele tedaj je opazil, kaj se je godilo v cerkvi.

Živ pokopan.

Po angleškem izvirniku A. Bennetta napisal Paulus.

9. nadaljevanje.

Tak je bil.

Usodni korak se ni dal več popraviti in domovina,
ne človeštvo bo ostalo v svoji odurni zmoti do sodnjega
dneva —

Cemu bi se prerekal sam s seboj? Bolje je, da se
pobota s svojo bodočnostjo in v bodoče ne hodi k lju-
dem, pred katere se itak ne upa stopiti!

Boječ je, pa je konec besedi. «Mislim sem, da je tukaj
gospod Smrekar doma — Dobri Bog! Kam pripravi
boječnost človeka, pa če je tudi tako slaven pisatelj, kot
je Aleš Blaž —»

V hotelu ga je čakalo pismo. Sime Blaž mu ga je
poslal.

Ne verjame, tako mu je pisal, da bi gospod Brglez
smatral za svojo dolžnost — udeležiti se pogreba svojega
gospoda. Pa kljub temu mu pošilja vstopnico k po-
grebnim slavnostim v mestni cerkvi. Naj naredi z njo,
kar hoče. Več časnika je, je pisal, da se je včeraj in
danes oglasilo pri njem in vprašalo za naslov Ale-
ševega sluge. Pa ni se mu zdelo primerno, da bi bil
ugodil njihovi radovednosti. —

Tako je pisal Sime Blaž.

Za njegovo nevljudnostjo do časnika mu je bil
Aleš hvaležen, za druge njegove odurnosti pa se ni dosti
zmenil. Saj še čudno, da mu je vobče pisal in vstop-
nico poslal —!

Vzel jo je v roke.

«Če to ni največja —!»

Stavek je ostal napol dovršen —

Nihče se ni zmenil za Aleša, ko je stopil v cerkev.

In vendar se mu je zdelo, da ga vse gleda in opazu-
je. Plaho se je stiskal po mračnih kotih, kakor tat je
hodil okoli in v strahu se je brž obrnil če je kdo prišel
blizu.

Po razsežnih ladjah se je gnetlo številno, pa iz-
brano občinstvo. Seveda! Saj je bil vstop dovoljen le z
vstopnicami, ki so se glasile na ime povabljenca. In
slavna imena, visoke glave je opazal Aleš med njimi,
prvake v državi in politiki, v kulturi in v umetnosti —
In ne samo iz domovine, celo iz tujih, daljnih dežel so
prihiti, da počaste spomin moža, ki je bil slaven in
znan do zadnjih mej Evrope.

Aleš jih je poznal, tega in onega vsaj. Nekatere po
imenu, druge pa tudi po videžu. Vkljub svoji plahosti
je bil namreč Aleš Blaž zelo izobražen, da učen človek.
V tem oziru se nikakor ni zanemarjal. Javno ni nasto-
pal. Zato je bil preboječ in sram ga je bilo. Morebiti je
bil tudi preskromen. Toda po knjižnicah, pri znanstve-
nih predavanjih, pri umetniških prireditvah si vedno
srečaval tihega, pa tembolj zvestega in vestnega poslu-
šalca in opazovalca — Aleša Blaža. In tam se je sezna-
nil z duševnimi veličinami svoje dobe in če ni mogel
drugače, je moral na dan tudi s svojim imenom.

Zato se ga je loteval strah. Kaj če bi ga kateri spo-
znal? Prav nič ni bilo nemogoče —

Ali ga niso hodili gledat —? Zdaj tu zdaj tam se je
kateri odločil od gruč, ki je strnjena čakala v glavni
ladji na pogrebne slavnosti, stopi, po stranskih ladjah,